

ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ НАСЛІДКИ ДОСТРОКОВОГО ПРИПИНЕННЯ ПОВНОВАЖЕНЬ ПРЕЗИДЕНТА: ВИСНОВКИ З ПРАКТИКИ СПОЛУЧЕНИХ ШТАТІВ АМЕРИКИ

ГОНЧАРОВ Володимир Вікторович - кандидат юридичних наук, доцент кафедри теорії та філософії права юридичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка

УДК 342.5

DOI: <https://doi.org/10.71404/EP.2025.3.1>

У статті розглядаються політичні та правові наслідки дострокового припинення президентських повноважень, з особливим акцентом на практиці імпичменту в США. Розуміючи обсяг владних повноважень президента, у статті аналізують ситуації, які можуть призвести до обмеження повноважень глави держави через стан здоров'я, відставку, смерть чи імпичмент відповідно до Конституції.

Стаття підкреслює унікальну важливість імпичменту як інструменту конституційної відповідальності, який, на відміну від інших причин, пов'язаних зі здоров'ям або смертю, може призвести до значних політичних і правових наслідків. Дослідження розширює розуміння імпичменту, включаючи чинники, які не пов'язані з усуненням з поста: заборону займати майбутні посади, стримування протиправних дій і необхідність покарання за неправомірну поведінку.

Автором пояснюється превентивна функція імпичменту, що змушує посадових осіб дотримуватися етичних норм. Обговорюються також технічні та прагматичні аспекти процедури, включаючи її політичні наслідки для системи державного управління. Зокрема, наголошується, що невдалі спроби імпичменту, як правило, призводять до поляризації політичної системи, підривають довіру до державних установ і дестабілізують управлінські процеси.

У висновку статті підкреслюється, що імпичмент одночасно може бути як загрозою політичній стабільності, так і чинником, що

зміцнює реалізацію принципу верховенства права, якщо його застосовувати правильно.

Ключові слова: імпичмент, президент, дострокове припинення повноважень, конституційно-правова відповідальність, система стримувань і противаг, політична стабільність.

Постановка проблеми

Зважаючи на значний обсяг владних повноважень, яким зазвичай наділений глава держави, його дії можуть прямо чи опосередковано впливати на ефективність державного управління та політичну ситуацію в країні. Саме тому питання притягнення до відповідальності глави держави та дослідження політико-правових наслідків дострокового припинення його повноважень має важливе значення як для конституційно-правової науки, так і для практики державного будівництва.

Особливої актуальності ця проблематика набуває в контексті функціонування демократичних систем, де принцип відповідальності посадових осіб є одним із ключових елементів конституційного ладу. Серед різних механізмів забезпечення цієї відповідальності імпичмент посідає особливе місце як надзвичайний засіб контролю за діяльністю вищих посадових осіб держави, включаючи президента [9].

Досвід США в цій сфері представляє особливий інтерес, оскільки американська модель президентства та система стримувань і противаг стали взірцем для багатьох де-

мократичних держав. Водночас, практичне застосування процедури імпічменту в США демонструє складність і неоднозначність цього інституту, його політичний характер та різноманітні наслідки для функціонування всієї системи державної влади.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

Дослідження питань, пов'язаних із конституційно-правовим статусом президента та особливостями припинення його повноважень, наявне в працях таких вітчизняних науковців, як Ю. Барабаш, Д. Белов, І. Кресіна, Р. Мартинюк, В. Сухонос, Т. Цимбалістий, В. Шаповал. Зокрема, В. Шаповал у своїх працях детально аналізує інститут імпічменту як форму конституційно-правової відповідальності глави держави, підкреслюючи відмінність цього механізму від політичної відповідальності [2].

У зарубіжній науці питання імпічменту і його наслідків досліджували Б. Калт, Д. Ньюман, Т. Гінзбург, А. Хук, Д. Ландау та інші. Зокрема, Б. Калт аналізує практику імпічментів, які не завершилися усуненням посадової особи, та їхні політичні та правові наслідки для системи державної влади [4]. Значну увагу цій проблематиці приділяють також Т. Гінзбург, А. Хук та Д. Ландау, які розглядають різні моделі імпічменту в порівняльній перспективі [5].

Водночас, незважаючи на наявність значної кількості досліджень, питання комплексного аналізу політико-правових наслідків дострокового припинення повноважень президента, особливо через процедуру імпічменту, потребує подальшого опрацювання, зокрема з урахуванням новітнього досвіду США.

Мета статті полягає в аналізі політико-правових наслідків дострокового припинення повноважень президента, зокрема через процедуру імпічменту, на основі досвіду Сполучених Штатів Америки.

Виклад основного матеріалу

Конституційно-правові підстави дострокового припинення повноважень президента

Причини для дострокового припинення повноважень президента закріплюються в

більшості конституцій демократичних країн та в основному пояснюються нездатністю виконувати обов'язки за станом здоров'я, добровільною відставкою та смертю очільника держави. Водночас імпічмент як причина дострокового припинення повноважень є також і заходом конституційно-правової відповідальності. Якщо об'єктивні причини зазвичай не викликають кризи та політичної нестабільності в державі, то усунення президента в порядку імпічменту може мати цілком суттєві політико-правові наслідки.

Імпічмент можна порівняти із двосічним мечем для демократії та прав людини, оскільки він може як покласти край зловживанням, так і стати безпосереднім знаряддям зловживань з цілком упередженими цілями. Саме тому в американській традиції імпічменту імпічмент є останнім засобом контролю над президентом, який «зраджує» країну або її конституційну систему, обмежуючи при цьому наслідки його діяльності відстороненням від посади та «дискваліфікацією» [1, с. 629].

Незважаючи на різні форми правління, імпічмент як захід конституційно-правової відповідальності є проявом системи стримувань і противаг у взаємодії різних гілок влади, зокрема законодавчої та виконавчої. Підтвердження звинувачень президента в процесі імпічменту призводить до його усунення з поста. При цьому застосування кримінальної відповідальності до колишнього очільника держави є фактично неможливим з причин застосування заходів конституційно-правової відповідальності.

При цьому, на думку В. Шаповала, імпічмент як захід конституційно-правової відповідальності не ототожнюється із політичною відповідальністю президента перед парламентом (хоча саме останній має ключову роль у процесі імпічменту), адже в президентських республіках і в країнах із змішаною республіканською формою правління такої відповідальності не існує. Натомість у республіках із парламентською формою державного правління може передбачатись процедура дострокового припинення повноважень або відкликання президента, який обирається парламентом. У такому випадку президент зазнає політичної відпові-

дальності перед законодавчим органом [2, с. 323-324].

Американська модель імпічменту: теорія та практика

Інші країни наслідували Сполучені Штати у створенні власних методів підзвітності в рамках поділу влади, проте ризики, які передбачили американські законодавці, знову набули актуальності на тлі нинішніх викликів демократії в усьому світі [1, с. 629]. У загальному розумінні підставою для застосування конституційно-правової відповідальності може виступати факт вчинення правопорушення (найчастіше кримінального), що є основною підставою дострокового припинення повноважень президента в порядку імпічменту або за іншими подібними процедурами, що передбачають його усунення з поста.

Конституційно-правова відповідальність характеризується особливим санкційним складом, що насамперед стосується позбавлення президента як суб'єкта владних повноважень його спеціального статусу [2, с. 17]. У випадку, якщо підставою для початку процедури імпічменту є будь-яке інше порушення закону, політико-правовими наслідками для глави держави стане звільнення за власним бажанням [1, с. 630].

Цікавим прикладом у цьому контексті є відставка Р. Ніксона, який, визнаючи, що він не мав голосів у Конгресі, щоб уникнути імпічменту в Палаті представників і засудження в Сенаті, сказав: «Продовжувати боротьбу протягом наступних місяців за моє особисте виправдання майже повністю поглинуло б час і увагу, коли вона повинна бути зосереджена на великих питаннях миру за кордоном і процвітання без інфляції вдома». Незважаючи на попередню позицію Ніксона та його тезу, що відставка до закінчення офіційного президентського терміну суперечить усім інстинктам, тридцять сьомий президент США вирішив «поставити інтереси Америки на перше місце» [3]. Президент Ніксон подав у відставку, коли побачив на стіні почерк двопартійного імпічменту, а його провина була настільки серйозною, що достатньо сенаторів його власної партії були готові проголосувати проти нього, щоб гарантувати усунення [4, с. 788].

І хоча у випадку Ніксона було зрозуміло, що імпічмент має всі шанси закінчитись усуненням американського президента з поста, варто зазначити, що не кожен із процесів імпічменту зазвичай призводить до негайного усунення глави держави.

Ймовірно, лише завдяки поступкам опозиції щодо належної ролі президента Ендрю Джонсон, сімнадцятий президент США, уникнув осуду в розумінні доведення імпічменту до кінця. Розуміючи, що опозиційні сили не переважають партійних прихильників президента, а потенційний обвинувальний вирок не обговорюється достатньо серйозно, побоювання глави держави щодо застосування проти нього процедури імпічменту притуплюються.

Враховуючи практику застосування процедури імпічменту проти президента США Білла Клінтона, можна відзначити, що політична нестабільність досягла прямо протилежного ефекту, допомогла його партії досягти високих результатів на проміжних виборах 1998 року. Так само і перше виправдання президента Дональда Трампа в рамках імпічменту підбадьорило його, а друге – дало відчуття, що він «демонстративно нерозкаяний» [4, с. 784], оскільки виправдувальний вирок сприймається як перемога.

Функції імпічменту за межами усунення з посади

У цьому аспекті виникає логічне питання – якою є мета імпічменту президента, якщо парламент не виносить обвинувального вироку і чи варто намагатися починати процедуру імпічменту, якщо немає шансів на засудження. Дослідники Юридичного факультету Університету Міссурі (University of Missouri School of Law) вважають, що «невдалі» імпічменти також треба аналізувати для визначення в їх основі своєрідних принципів та закономірностей [4, с. 782].

При цьому саме по собі відсторонення або усунення з поста не є єдиною функцією імпічменту, про що свідчить достатня доказова база, яка складається з тексту, структури, історії та практики, на користь того, що процес імпічменту має й інші цілі. Іншими цілями можуть бути «дискваліфікація» та обмеження можливості суб'єкта, який був усунення

нений у порядку імпічменту, від подальшої роботи на посаді.

Окрім цього, іншим функціональним призначенням та метою імпічменту є стримування та сама лише можливість його застосування. У цьому проявляється превентивна функція імпічменту, яка забезпечує мотивацію суб'єкту владних повноважень, щоб дотримуватись належної поведінки [4, с. 783].

Як зазначають у зарубіжній літературі, імпічмент слугує не лише для видалення посадової особи, яка вже завдала шкоди, але й для запобігання майбутнім зловживанням з боку інших посадовців шляхом встановлення чітких меж допустимої поведінки [9, с. 17, 18]. Ця превентивна функція має особливе значення в контексті забезпечення належного функціонування системи стримувань і противаг у демократичному суспільстві.

Ще одним значенням імпічменту є його важливість для розслідування та оприлюднення неправомірної поведінки президента, які можуть пролити яскраве світло на факти і поінформувати ту частину електорату, яка в іншому випадку не звернула б на них уваги. Звісно, президент може бути виправданий, як у випадку з низкою президентів США, жоден з яких досі не був усунений у порядку імпічменту, тому що достатня кількість сенаторів вважає, що його проступки не настільки серйозні, щоб вимагати негайного усунення, але є і інша сторона цієї ситуації. Велика кількість населення може бути вражена викриттям того, що президент ослаблений політично, нездатний реалізувати свій порядок денний або перемогти на наступних виборах. Проте і тут не все так однозначно, адже імпічмент може створити позитивну платформу для трансляції контраргументів команди президента для заохочення нових прихильників [4, с. 785-786].

Процедурні аспекти та наслідки імпічменту

Іноді президента відсторонюють від повноважень після першого голосування до повного вирішення процесу, проте невдалі процедури також можуть мати формальні та неофіційні наслідки. У разі тимчасового відсторонення президент може бути певною мірою ізольований від повторних зловжи-

вань законодавчими процедурами, проте з іншого боку, коли імпічмент все-таки відбувається, усунення може бути не єдиним його наслідком. Окрім усунення з посади, конституційні положення про імпічмент також передбачають довічну (або більш обмежену) заборону обіймати державні посади, кримінальне покарання та нові вибори.

На думку зарубіжних дослідників [5, с. 40], існує три основні варіанти застосування додаткових заходів конституційно-правової відповідальності, не враховуючи класичне усунення:

Перший варіант стосується того, чи може суб'єкт після усунення з поста або посади в порядку імпічменту знову балотуватися на інші посади (або на аналогічну попередній). Конституції деяких країн містять пряму заборону засудженому президенту знову балотуватися на посаду президента (Латвія), інші конституції встановлюють більш короткі заборони. Зокрема, у Бразилії передбачено восьмирічну заборону займати посаду після звільнення.

Другий варіант піднімає питання щодо того, як імпічмент пов'язаний із кримінальним переслідуванням і покаранням. У США судовий процес часто відокремлений від процесу усунення з посади, при цьому в Колумбії Сенат може передати справу до суду для судового розслідування після звільнення високопосадовця.

Третє важливе конструктивне рішення щодо усунення з поста стосується вирішення проблеми, чи таке усунення спричинить нові вибори, чи ні. У США, звичайно, усунення президента призводить до того, що віцепрезидент обіймає посаду президента на решту терміну, однак у зарубіжній практиці це не є ані обов'язковим, ані особливо поширеним. Для будь-якої політичної системи, у якій президент обирається опосередковано, наприклад, парламентом, усунення президента, як правило, ініціює новий процес відбору [5, с. 40-41].

У цьому контексті слушною є думка про необхідність врахування можливості народного виправдання суб'єкта владних повноважень, зокрема президента, яке може трапитись після застосування процедури імпічменту. У разі недостатнього врегулю-

вання процедури на законодавчому рівні можливим є збільшення дискреційних повноважень парламенту, що має компетенцію не лише усунути з поста, але й закрити двері до майбутнього офісу президента, тим самим відсікаючи всі шанси на народне виправдання.

Обираючи оптимальну модель імпічменту, країни мають утримуватись від ризиків з боку парламенту або інших владних інституцій усунути кого завгодно та визначати його непридатним для посади в майбутньому. Це може бути аргументовано завдяки правовій природі процедури імпічменту, яка має квазікримінальний характер, а тому закон залишає місце в рамках правового регулювання для виправдання у випадках сумніву [6, с. 87].

Політичний характер імпічменту: до-свід США

Примітними також є результати аналізу офіційних федеральних публікацій уряду США, що є реальним прикладом тлумачення та застосування американської моделі імпічменту в умовах новітньої історії. Так, звіт, підготовлений у межах діяльності сто шістнадцятого Конгресу для Палати представників [7], містить важливі висновки щодо конституційних підстав для імпічменту президента із боку федерального уряду, тоді як доктринальні позиції можуть суттєво відрізнитись.

У розділі «Зловживання президентською владою підлягає імпічменту» (з англ. Abuse of Presidential Power is Impeachable) наводиться теза про те, що творці системи стримувань і противаг не мали на увазі винятків до цього правила. У Конституції США немає повноважень, які б Президент міг використати у якості імунітету від правових наслідків, а існування будь-якої неконтрольованої влади в рамках федерального уряду порушувало б фундаментальний принцип верховенства закону.

У розділі «Висновок» (з англ. Conclusion) зазначено, що правопорушення, які підлягають імпічменту, передбачають кваліфікацію протиправних дій президента в якості постійної загрози конституційній системі, якщо йому дозволять залишатися на посаді політичного лідера. У разі, коли дії пре-

зидента є непослідовними та містять ознаки неналежного врядування, Конгрес може усунути його з поста для захисту Конституції, особливо якщо є підстави думати, що він вчинить додаткові правопорушення, якщо залишити його на посаді.

Разом з цим, у підрозділі «Конституційний текст і структура» (з англ. Constitutional Text and Structure) американські урядовці зазначають, що в історії справедливості імпічмент – це «процедура суто політичного характеру». Суть цієї тези полягає в тому, що не стільки важливим є безпосереднє покарання правопорушника в особі президента, скільки забезпечення його держави проти наступних грубих службових проступків. Важливо зазначити, що в цьому випадку мова не йде про щось, окрім політичної спроможності глави держави та інших політичних чиновників. Резюмуючи, можна припустити, що кримінальні правопорушення та проступки, що найчастіше є причиною для початку процедури імпічменту, – це скоріше дії проти політичної системи, аніж правової [7].

Тому, коли Конгрес як законодавчий орган США стикається з ситуацією, що президент може бути визнаний винуватим двопалатною більшістю, але не мати достатньо опонентів, які би склали дві третини Сенату, перед ним постає політичний вибір: діяти чи залишити ситуацію без змін. І якщо бажання проведення імпічменту все ж таки переважає (навіть якщо достеменно зрозуміло, що президента буде виправдано), це фактично дорівнює бездіяльності законодавчого органу, що має здійснювати парламентський контроль та забезпечувати стабільне функціонування системи стримувань і противаг. А отже, такий процес не має значного впливу на президента і лише виснажує ресурси та політичний капітал.

Як видається, політичний характер імпічменту є одночасно його силою і слабкістю. З одного боку, він дозволяє гнучко реагувати на різні типи неправомірної поведінки посадових осіб [8], з іншого – створює ризик використання цього інструменту в партійних інтересах. Саме тому особливого значення набуває збалансованість процеду-

ри імпічменту та наявність чітких конституційних критеріїв для його застосування.

Закономірності і тенденції в практиці імпічментів

Аналіз конституційних положень підтверджує наступні висновки. По-перше, більшість конституцій допускають імпічмент за вчинення злочинів, хоча багато з них виходять за рамки цього, дозволяючи звільнення за низкою підстав, включаючи порушення конституції або невиконання законодавчо передбачених обов'язків. У багатьох системах імпічмент передбачає не лише усунення злочинців, а й інші заходи конституційно-правової відповідальності.

По-друге, існують деякі закономірності в практиці застосування процедури імпічменту:

1) імпічмент трапляється надзвичайно рідко і несе винятковий характер за будь-яких моделей цього інституту [2, с. 325];

2) ризик зловживання «неналежним адмініструванням» як підставою для звинувачення є досить малим;

3) імпічмент майже завжди здійснюється на політичній основі [7];

4) імпічмент зазвичай є реакцією на системні проблеми, а не на окреме президентське порушення або на додаток до нього [5, с. 42-43].

Ці закономірності підтверджуються не лише американським досвідом, але й практикою інших демократичних країн. Це зумовлює необхідність особливо обережного підходу до його застосування та аналізу його наслідків.

Висновки та перспективи

Хоча процедура імпічменту не може вважатись дуже поширеною серед сучасних демократичних країн, її призначення полягає не тільки в безпосередньому притягненню президента до конституційно-правової відповідальності, а й застосуванні специфічної превентивної функції.

У будь-якому випадку, навіть потенційна можливість імпічменту має свої політико-правові наслідки та прямо впливає на функціонування держави. Серед політичних наслідків для держави можна виділити дестабілізацію політичної системи, коли до-

строкове припинення повноважень у разі імпічменту або загрози його застосування може спричинити кризу влади, особливо, якщо у державі відсутні регламентовані механізми передачі президентських повноважень. За таких умов країни, що не мають підготовленої до форс-мажорних ситуацій нормативно-правової бази, можуть стикатись із викликами, пов'язаними із легітимністю.

Окремим ефектом, що може відобразитись на державному порядку, є зростання політичної поляризації, що представлена протистоянням між різними політичними силами, тобто провладною партією та опозицією. Посилення конфліктів може сприяти ескалації напруженості в суспільстві та його підриві довіри до державних інституцій. Нестабільність органів державної влади за відсутності раніше обраного президента може сприяти поширенню протистояння з боку населення.

Як показав досвід невдалих імпічментів президентів США, подібні процедури можуть призводити до глибокої політичної поляризації суспільства, відволікати значні ресурси від вирішення важливих державних завдань і навіть підривати легітимність самого інституту імпічменту. Зокрема, імпічмент Білла Клінтона у 1998-1999 роках супроводжувався різким падінням довіри до Конгресу і посиленням партійного протистояння.

З іншого боку, імпічмент може виконувати важливу функцію «запобіжного клапану» політичної системи, дозволяючи вирішити гостру політичну кризу конституційним шляхом. Як показує випадок з президентом Ніксоном, загроза імпічменту змусила його добровільно піти у відставку, що дозволило країні уникнути тривалої конституційної кризи.

Правовими наслідками для держави у випадку дострокового припинення повноважень президента є необхідність організації позачергових виборів, адаптація конституційних процедур для уникнення колізій та реформування системи стримувань і противаг. Кризи, пов'язані з достроковим припиненням повноважень лідера держави, нерідко стимулюють до перегляду усталених

механізмів державного управління з метою запобігання подібним ситуаціям у майбутньому.

Аналіз американського досвіду застосування процедури імпічменту дозволяє виділити кілька ключових висновків для конституційної теорії та практики:

1. Імпічмент є складним конституційно-правовим механізмом, який виконує не лише каральну, але й превентивну, інформаційну та легітимаційну функції.

2. Навіть невдалі спроби імпічменту можуть мати значний вплив на політичну систему, формуючи конституційні прецеденти та впливаючи на суспільну думку.

3. Політичний характер імпічменту неминучий, оскільки він є інструментом взаємодії різних гілок влади, але це не повинно підняти правові критерії його застосування.

4. Ефективність імпічменту як інструменту конституційної відповідальності залежить не лише від його процедурного оформлення, але й від політичної культури та суспільної свідомості.

Саме тому, попри негативні політико-правові наслідки, дострокове припинення повноважень президента також може мати й позитивний ефект, зокрема посилення ролі правової держави через дотримання конституційних процедур (зокрема, імпічменту), відновлення довіри громадян завдяки усуненню нелегітимного або контроверсійного очільника, а також можливість переважанню всієї політичної системи та запуску реформ.

Досвід США показує, що інститут імпічменту залишається важливим елементом системи стримувань і противаг, який, попри свою винятковість і політизованість, виконує важливу функцію забезпечення конституційної відповідальності вищих посадових осіб держави та запобігання зловживанням з їхнього боку. Водночас, використання цього інструменту потребує особливої виваженості та врахування не лише юридичних, але й політичних наслідків для всієї системи державної влади.

Перспективними напрямками подальших досліджень у цій сфері могли б стати порівняльний аналіз різних моделей імпічменту в сучасних демократіях, вивчення

впливу цифрових технологій та соціальних медіа на процеси імпічменту, а також розробка більш ефективних механізмів забезпечення конституційної відповідальності вищих посадових осіб держави.

Література

1. Gerald L. Neuman. Impeachment, Disqualification, and Human Rights. *Columbia Human Rights Law Review*. 2023. No. 54.2. P. 629–672. URL: https://hrp.law.harvard.edu/wp-content/uploads/2023/05/Impeachment-Disqualification-and-Human-Rights_Neuman_2023.pdf (дата звернення: 01.12.2024).

2. Шаповал В. Конституційне право зарубіжних країн: Підручник. Київ : Юрінком Інтер, 2006. 496 с.

3. Nixon Resigns. *The New York Times Web Archive*. URL: <https://archive.nytimes.com/www.nytimes.com/learning/general/onthisday/big/0808.html> (дата звернення: 01.12.2024).

4. Brian C. Kalt. Impeachment and Its Discontents. *Missouri Law Review*. 2022. Vol. 87, no. 3. URL: <https://scholarship.law.missouri.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=4567&context=mlr> (дата звернення: 01.12.2024).

5. Ginsburg T., Huq A., Landau D. The Uses and Abuses of Presidential Impeachment. *Public Law and Legal Theory Working Paper Series*. 2020. No. 731. URL: https://chicagounbound.uchicago.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2226&context=public_law_and_legal_theory (дата звернення: 01.12.2024).

6. Dougherty J. H. Inherent Limitations upon Impeachment. *The Yale Law Journal*. 1913. Vol. 23, no. 1. P. 60. URL: <https://doi.org/10.2307/785534> (дата звернення: 01.12.2024).

7. Constitutional Grounds For Presidential Impeachment. *GovInfo | U.S. Government Publishing Office*. URL: <https://www.govinfo.gov/content/pkg/CPRT-116HPRT38513/html/CPRT-116HPRT38513.htm> (дата звернення: 01.12.2024).

8. Ginsburg, T., Huq, A., & Landau, D. The Comparative Constitutional Law of Presidential Impeachment. *U. Chi. L. Rev.*, 2021, 88, 81.

9. Impeachment in a Global Context Law, Politics, and Comparative Practice. *Routledge*, 2024.

**POLITICAL AND LEGAL
CONSEQUENCES OF EARLY
TERMINATION OF PRESIDENTIAL
POWERS: CONCLUSIONS FROM THE
PRACTICE OF THE UNITED STATES OF
AMERICA**

The article discusses the political and legal consequences of early termination of presidential powers, emphasizing the practice of impeachment in the United States. Understanding the scope of the president's powers, the article discusses the situations that may lead to restricting the president's powers due to health, resignation, death, or impeachment under the Constitution. The article emphasizes the unique importance of impeachment as an instrument of constitutional accountability, which can lead to significant political and legal consequences, unlike other reasons related to health or death.

The article expands the scope of impeachment to include factors that are not related to removal from office. These include a ban on holding a

future position, deterrence of illegal actions, and the need to punish misconduct. The author explains that impeachment can be used preventively to force officials to behave ethically. The impeachment process can also help voters learn about the president's wrongdoing and thus shape public opinion and electoral decisions, even if the president is acquitted.

The article also discusses impeachment's technical and pragmatic aspects, including its political implications for governance. In particular, it is emphasized that unsuccessful impeachments tend to polarize the political system, undermine trust in state institutions, and destabilize governance.

The article concludes by reiterating that, if used correctly, impeachment can be both a threat to political stability and a factor in strengthening the rule of law.

Key words: Impeachment, president, early termination of powers, constitutional and legal responsibility, checks and balances, political stability.